

Studiehulp

HET NON-DUALISME EN DE TWEE NIVEAUS VAN DE CURSUS

*“Leer nu, zonder wanhopig te zijn, dat er in de wereld geen hoop op een antwoord is”
(T31.IV.4:3).*

Wat is non-dualisme?

Met non-dualisme wordt een toestand of theorie bedoeld waarin alles zich als eenheid voordoet. Alle tweedeling wordt gezien als een niet-reëel verschijnsel. Letterlijk betekent het ‘niet-twee’, als vertaling van het Sanskriet woord *advaita*, dat eveneens ‘niet-twee’ betekent. Non-dualisme komt onder andere voor in oosterse leringen als hindoeïsme (*advaita vedanta*) en boeddhisme. (bron: Wikipedia).

De twee niveaus van Een cursus in wonderen

De Cursus is een heel zuivere non-dualistische leer, die alleen volmaakte eenheid als waarheid erkent. Al het andere (de tweedeling en alles wat hier verder uit voortkomt: de vele vormen, verschijnselen, het veranderlijke etc.) wordt als illusie benoemd. De Cursus heeft echter twee niveaus: een *theoretisch of metafysisch* en een *praktische niveau*. Deze twee niveaus worden niet expliciet benoemd in de Cursus zelf, maar het is uiterst behulpzaam om ze te herkennen om zo de Cursus beter te kunnen begrijpen en toepassen. Ook verklaart het waarom hij zichzelf soms lijkt tegen te spreken. Kenneth Wapnick benoemt de twee niveaus als ‘niveau een’ en ‘niveau twee’ en die benamingen gebruik ik ook.

Niveau een: de metafysica

Niveau één is het theoretische denksysteem van de Cursus. De Cursus maakt hierin een zeer duidelijk en compromisloos onderscheid tussen werkelijkheid (volmaakte eenheid) en illusie (afscheiding). Dit is tevens een onderscheid tussen de Eenheid-van-denken (One Mind) en de (schijnbaar) afgescheiden denkgeest (separated mind). De Cursus contrasteert deze twee en geeft hierbij dus aan dat alleen het eerste waar is, en het tweede illusie is en dus niet werkelijk bestaat.

Dit is dan ook het compromisloze *non-dualistische* fundament van de Cursus. De boodschap van de Cursus is dat er alleen eenheid is. Die eenheid (de werkelijkheid) is abstract en vormloos, volkomen ongedifferentieerd, volkomen onveranderlijk en volkomen liefdevol. Alles wat hier niet aan voldoet, is geen werkelijkheid maar illusie.

Niveau twee: de praktische weg

Maar de Cursus laat het niet bij het benoemen van de eenheid als enige waarheid. Hij wil ons namelijk een praktische spirituele weg aanbieden. De Cursus erkent dat wij – zijn studenten – een heel andere ‘werkelijkheid’ ervaren: die van een individueel leven in een lichaam, temidden van andere lichamen, binnen ruimte en tijd en in een wereld van waarneming. Onze ‘werkelijkheid’ is vol vormen en veranderlijkheid, dus bestaat precies uit datgene wat de Cursus als onwerkelijk en niet-bestaand gedefinieerd heeft. Maar omdat hij ons daar wil bereiken waar wij *menen* te zijn - in deze illusie of droom die voor onszelf heel werkelijk aanvoelt - kent de Cursus een tweede niveau. De Cursus houdt zich dus alleen bezig met onze illusie om een weg aan te bieden die ons *daaruit* leidt.

Niveau twee concentreert zich dan ook op onze illusoire wereld van het ego en van afscheiding: de wereld van waarneming, tijd en ruimte. Het gaat nu om de (schijnbaar) afgescheiden denkgeest, die zich opgesplitst lijkt te hebben in individuele afgescheiden denkgeesten (en een wereld van lichamen, vormen en verschijnselen heeft geprojecteerd). Binnen deze afgescheiden denkgeest (seperated mind) onderscheidt de Cursus de onjuiste gerichtheid-van-denken (wrong mind, ofwel het ego) en de juiste gerichtheid-van-denken (right mind ofwel de Heilige Geest).

De Cursus gebruikt ons illusoire aardse bestaan als klaslokaal om ons uit de illusie te voeren en terug te brengen in de eenheid. Binnen niveau twee wordt dan ook alles wat in de illusie gebeurt als *neutraal* gezien, omdat de 'waarde' van dit alles (immers allemaal even illusoir) uitsluitend ligt in het doel waarvoor het wordt gebruikt. Wanneer het voor het egodoel gebruikt wordt is het in feite waardeloos, want dit versterkt alleen de illusie. Wanneer het voor het doel van de Heilige Geest wordt gebruikt, krijgt het ineens wel degelijk waarde: namelijk als klaslokaal en kostbare lesstof om vergeving te leren. De waarde ligt dus niet in het object of gegeven zelf (een relatie, situatie, ding: alle even illusoir), maar ligt er uitsluitend in dat de Heilige Geest dit kan gebruiken voor zijn eigen doel, dat buiten de illusie ligt. Zo houdt de Cursus ook op dit tweede niveau zijn non-dualisme in stand.

De Heilige Geest in onze denkgeest, die de Cursus binnen niveau twee tegenover het ego plaatst, is in feite de Godsherinnering die in onze denkgeest aanwezig is gebleven. Deze gaat fungeren als een Gids of Leraar (ook gepersonifieerd door Jezus) die wij kunnen kiezen als alternatief voor het ego: de 'gids en leraar' die wij hebben gevolgd de denkbeeldige afscheiding in. Omdat wij nu menen te leven in een wereld van waarneming, leert de Heilige Geest ons eerst om anders waar te nemen ofwel anders te interpreteren. Wij hebben voortdurend de keuze tussen de onware waarneming van het ego (die interpreteert vanuit angst) en de ware waarneming van de Heilige Geest (die interpreteert vanuit liefde). Deze correctie noemt de Cursus vergeving of het wonder. Vanuit een volkomen liefdevolle waarneming zullen tenslotte de vormen en verschijnselen en al het veranderlijke vanzelf oplossen, en zal onze denkgeest tot de eenheid hersteld worden.

Door deze twee niveaus combineert de Cursus dus een zuivere metafysica met een zeer praktische weg die begint waar wij denken te zijn: als een 'persoon' in een lichaam, levend in een wereld met andere personen.

Samenvattend

Kort gezegd: Niveau één maakt een onderscheid tussen Eenheid (One Mind) en afscheiding (seperated mind). Niveau twee maakt *binnen de afgescheiden denkgeest* (seperated mind) onderscheid tussen ego (wrong mind) en Heilige Geest (right mind).

Let op: het is dus niet zo dat het onderscheid tussen de twee niveaus gaat om een onderscheid tussen waarheid en illusie, dus dat niveau één het niveau van de waarheid is, en niveau twee het niveau van de illusie. Het onderscheid tussen waarheid en illusie horen beide thuis op niveau één. Het gaat om een onderscheid tussen het metafysische niveau (het theoretische fundament) en het praktische niveau (de weg van vergeving waarbij we voortdurend kiezen tussen ego en Heilige Geest). Je kunt de twee niveaus ook benoemen als twee perspectieven: een metafysisch perspectief en een praktisch perspectief. De Cursus hanteert beide perspectieven.

Het taalgebruik van de Cursus: dualistisch en metaforisch

Deze twee niveaus weerspiegelen zich ook in het taalgebruik. De Cursus is een *non-dualistische* leer die gebruik maakt van dualistische taal. Taal en woorden zijn vormen en dus per definitie dualistisch. Dat betekent dat zowel op niveau één als op niveau twee de taal van de Cursus altijd dualistisch moet zijn. Zoals gezegd geeft de metafysica van de Cursus

duidelijk aan dat de enige werkelijkheid volmaakte eenheid is, zonder enige differentiatie. Geen enkele taal kan echter die werkelijkheid beschrijven of benoemen. En dus gebruikt de Cursus *dualistische* taal, ook op niveau één. De woorden waarmee hij de werkelijkheid tracht te beschrijven zijn wegwijzers die *verwijzen* naar de werkelijkheid, maar deze niet echt kunnen uitdrukken of bevatten. De werkelijkheid kan alleen ervaren worden.

Het taalgebruik is tevens *metaforisch* is. Daarmee wordt bedoeld dat je de namen en begrippen symbolisch moet zien en niet letterlijk nemen. Want wanneer je ze letterlijk zou nemen, zou dat in strijd zijn met de non-dualistische leer van de Cursus. De metaforen zijn hulpmiddelen om iets op een beeldende manier te beschrijven, maar niet de letterlijke waarheid.

Een voorbeeld hiervan is dat de Cursus de namen God, Christus, de Heilige Geest en Jezus gebruikt om de toestand van de Hemel weer te geven (niveau één). Hij maakt daarbij gebruik van begrippen uit de westerse traditie waarmee we vertrouwd zijn en die bij ons 'binnenkomen'. Je moet deze taal echter niet letterlijk nemen. Er zijn geen verschillende 'Personen' in de Hemel: ze verwijzen naar een toestand van volmaakte eenheid. Datzelfde geldt ook voor beschrijvingen waarin God een Persoon lijkt die een Plan maakt voor onze verlossing waarin Jezus en de Heilige Geest een actieve rol spelen (niveau twee). Ook dat is metaforisch taalgebruik, bedoeld om ons te bereiken. De Heilige Geest is de herinnering van God in onze denkgeest. Jezus is Zijn manifestatie. *Zij* doen niet letterlijk iets, *wij* richten ons steeds meer op Hen, aanwezig als licht in onze denkgeest. Het taalgebruik als *vorm* (dualisme) is dus symbolisch, maar het verwijst rechtstreeks naar de *inhoud* (non-dualisme) van liefde: de werkelijkheid. Jezus' abstracte liefde wordt zo in de Cursus uitgedrukt in een vorm en een taal die wij kunnen begrijpen en langzamerhand steeds meer aanvaarden, zodat we *voorbij* alle vormen en alle woorden worden gevoerd.

Voorbeelden en citaten

Om bovenstaande te illustreren, volgt hier een aantal citaten uit de Cursus met toelichting.

Niveau een

Toelichting: Alleen volkomen eenheid is werkelijk. In God is alles één. Hoewel de Cursus spreekt over de Vader en de Zoon of Christus, zijn deze totaal niet van elkaar te onderscheiden.

“Omdat jij gelooft dat je afgescheiden bent, doet de Hemel zich eveneens als afgescheiden aan jou voor [nl. als verschillende Personen]. Niet dat dit in waarheid zo is, maar opdat de schakel [Heilige Geest] die jou is gegeven om je met de waarheid te verbinden jou bereiken kan door middel van wat jij begrijpt. Vader, Zoon en Heilige Geest zijn Eén, zoals al jouw broeders zich als één in de waarheid verbinden. Christus en Zijn Vader zijn nooit afgescheiden geweest, en Christus verblijft in jouw inzicht, in dat deel van jou dat Zijn Vaders Wil deelt. De Heilige Geest verbindt het andere deel – het nietig, dwaas verlangen om afgescheiden, verschillend en speciaal te zijn – met de Christus, om de eenheid duidelijk te maken aan wat in werkelijkheid één is. In deze wereld wordt dit niet begrepen, maar kan het wel worden onderwezen” (T25.I.5).

“De eerste in de tijd betekent niets, maar de Eerste in de eeuwigheid is God de Vader, die zowel Eerst als Een is. Buiten de Eerste is er geen ander, want er is geen rangorde, geen tweede of derde, en niets anders dan de Eerste” (T14.IV.1:7,8).

“... zoals jij in de Denkgeest bent die jou heeft gedacht. En daarom zijn er geen afzonderlijke delen in wat in Gods Denkgeest bestaat. Die is voor altijd Eén, eeuwig verenigd en in vrede” (T30.III.6:7-9).

“God deelt Zijn Vaderschap met jou, die Zijn Zoon bent, want Hij maakt geen onderscheid tussen wat Hijzelf is en wat nog steeds Hijzelf is. Wat Hij schept staat niet los van Hem, en nergens eindigt de Vader en begint de Zoon als iets afzonderlijks van Hem” (WdI.132.12.3,4).

Niveau een

Toelichting: God heeft niets van doen met de wereld. Geen enkele weg in de wereld kan ooit naar God leiden.

“Er is geen wereld! Dit is de kerngedachte die de cursus probeert te onderwijzen”(WdI.132.6:2,3).

“Er is geen leven buiten de Hemel. Waar God leven heeft geschapen, daar moet leven zijn. In elke toestand die losstaat van de Hemel is leven een illusie. ... Leven dat niet in de Hemel is, is onmogelijk en wat niet in de Hemel is, is nergens. ... Illusies zijn maar vormen. Hun inhoud is nooit waar” (T23.II.19.1-3,6,8,9).

“Telkens wanneer jij een doel probeert te bereiken waarin de verbetering van het lichaam als hoofdbegunstigde wordt aangemerkt, probeer jij jouw dood te bewerkstelligen”(T29.VII.4:1).

“Er is geen pad ter wereld dat naar Hem [God] leiden kan, noch enig wereldlijk doel dat met het Zijne één kan zijn” (T31.IV.9:3).

“Het vergt een lange leerweg om zowel als feit te erkennen als te aanvaarden dat de wereld niets te geven heeft” (H13.2:1).

Niveau een

Toelichting: Het lichaam bestaat niet. Het werd door het ego gemaakt (geprojecteerd) voor zijn doel van afscheiding.

“In geen enkel ogenblik bestaat het lichaam überhaupt”(T18.VII.3:1).

“Het lichaam sterft evenmin als het kan voelen. Het doet niets. Van zichzelf is het noch vergankelijk, noch onvergankelijk. Het *is* niets. Het is het gevolg van een nietig dwaas idee van ontbinding, dat kan worden gecorrigeerd”(T19.IV.C.5:2-5).

“Het lichaam is de afgod van het ego: het vleesgeworden geloof in zonde dat vervolgens naar buiten wordt geprojecteerd”(T20.VI.11:1).

“De tempel van de Heilige Geest is geen lichaam maar een relatie”(T20.VI.5:1).

Niveau twee

Toelichting: De Cursus veroordeelt het lichaam niet, noch ziet hij het als zondig of wil het bestraffen. (Dit alles zou de vergissing alleen maar echt maken). De Heilige Geest gebruikt

het lichaam voor zijn eigen doel, en dat betekent dat wij binnen het lichaam de lessen van de liefde leren, om zo geheel en al te ontwaken uit onze droom van een lichamelijk bestaan.

“Het lichaam maakt eenvoudig deel uit van jouw ervaring in de fysieke wereld. Zijn vermogens kunnen worden overschat en dat gebeurt ook vaak. Toch is het haast onmogelijk zijn bestaan in deze wereld te ontkennen. Wie dit doet, begaat een bijzonder onwaardige vorm van ontkenning” (T2.IV.3:8-11).

“Het lichaam werd niet door liefde gemaakt. Toch veroordeelt de liefde het niet en kan ze het liefdevol gebruiken, omdat ze respect heeft voor wat de Zoon van God heeft gemaakt en dit aanwendt om hem van illusies te verlossen” (T18.VI.4:7,8).

“Het lichaam... hoeft alleen maar waargenomen te worden als iets dat geheel los van jou staat, en het wordt een gezond, dienstbaar instrument waardoorheen de denkgeest kan werken, tot de bruikbaarheid ervan voorbij is” (WdI.135. 8:2).

“Mijn lichaam is iets volkomen neutraals. Mijn lichaam, Vader, kan Uw Zoon niet zijn. En wat niet geschapen is, kan zondig noch zondeloos zijn, goed noch slecht. Laat me deze droom dan gebruiken om bij te dragen aan Uw plan, opdat we ontwaken uit alle dromen die wij hebben gemaakt” (WdII.294.t,2, cursief weggelaten).

Het misverstand om de Cursus dualistisch te maken

Hoewel bestudering van de Cursus laat zien dat de Cursus een zuivere non-dualistische leer is, is het toch zo dat sommige Cursusstudenten (en soms ook –leraren) de Cursus dualistisch interpreteren. Er wordt dan bijvoorbeeld gedacht dat de Heilige Geest actief in de wereld werkzaam is en ontmoetingen tussen mensen regelt. Men meent dan dat het van belang is (ook) de wereld te verbeteren, en dat met een heilige relatie wordt bedoeld dat twee mensen zich verbinden in een uiterlijk, werelds doel. (Een heilige relatie betekent dat je je in je denkgeest verbindt met anderen door je te herinneren dat wij allen het *ene doel* van ontwaken delen. Uiteraard kan een heilige, vergeven relatie wel degelijk positieve uiterlijke gevolgen hebben, maar dit is een *gevolg* van wat innerlijk heeft plaatsgevonden).

In deze interpretaties worden metaforen en beeldend taalgebruik van de Cursus letterlijk genomen. Waar bijvoorbeeld de Cursus het heeft over engelen (een metafoor om uit te drukken dat Goddelijke kracht onze reis beschermt), wordt gedacht dat dit betekent dat er in de werkelijkheid letterlijk engelen bestaan, en ook dat er in de Hemel verschillende Goddelijke Personen zijn (een onderscheiden Vader en Zoon of zelfs diverse Zonen).

Het is echter alleen maar mogelijk tot dit soort interpretaties te komen door een heleboel andere delen en passages van de Cursus, die naar de eenheid verwijzen, buiten beschouwing te laten. Hoewel ieder natuurlijk helemaal vrij is op zijn of haar eigen wijze met de Cursus om te gaan, wil ik hier toch over opmerken dat dit de Cursus naar mijn mening geheel geen recht doet. Dit maakt duidelijk dat het herkennen van de twee niveaus ook van belang is om zijn praktische niveau en dualistische taalgebruik niet te ‘misbruiken’ om te proberen de Cursus tot een dualistische leer te maken.

Mijn eigen verklaring van dit fenomeen (de Cursus dualistisch interpreteren) is dat het een manier is om ‘om te gaan’ met onze angst. Het kan beangstigend voelen om te erkennen dat de Cursus daadwerkelijk zegt dat *alles* binnen onze droom, de wereld daarbij inbegrepen, niet echt is. Dat betekent namelijk ook dat het valse zelf waarmee wij ons hebben geïdentificeerd

niet echt is. Het is heel vanzelfsprekend dat dit angst oproept, en de Cursus houdt hier terdege rekening mee door ons een heel zachte weg aan te bieden waarbij wij eerst binnen onze ‘vertrouwde’ wereld leren om anders te zien, en daarmee geleidelijk ons ware (Christus) Zelf terugvinden.

De Cursus dualistisch interpreteren betekent in feite dat je een compromis probeert te sluiten tussen de compromisloze, radicale leer van de Cursus enerzijds, en anderzijds de wens op een of andere manier vast te blijven houden aan je vertrouwde wereld en je oude, vertrouwde zelf – maar dan een (door God!) verbeterde versie. Dit leidt echter níet tot een oplossing. Het is géén uitweg uit angst en schuld, maar alleen de bestendinging daarvan. De illusie lijkt nu bekrachtigd door de Cursus, althans door deze interpretatie van de Cursus. Dit wijkt niet af van wat er 2000 jaar geleden met Jezus’ boodschap van liefde is gebeurd, en de in het algemeen zeer dualistische versie hiervan die in de evangeliën is terechtgekomen.

Tot slot

Het non-dualisme van de Cursus wordt kernachtig samengevat in twee met elkaar samenhangende ideeën (met één ervan begint het Tekstboek): er is geen hiërarchie in illusies, en wonderen kennen geen rangorde in moeilijkheden. Iets is óf illusie, *helemaal*, óf je maakt de omslag naar het zien van de waarheid, *helemaal*. Zolang je bepaalde delen uit de droom echt wilt maken en hier geen vergeving op wilt toepassen, blijf je je droom voor jezelf in stand houden. Een compromis of overlappend gebied is er niet. Binnen het pad van de Cursus is het wel degelijk noodzakelijk de gehele droom te gaan doorzien en hier volledig aan voorbij te zien, om er zo aan te ontsnappen.

“Wonderen kennen geen rangorde naar moeilijkheid” (T1.I.1:1).

“Geloven dat er één uitzondering kan bestaan, betekent het verwarren van wat hetzelfde is met wat verschilt. Eén illusie die wordt gekoesterd en verdedigd tegen de waarheid, maakt alle waarheid betekenisloos en alle illusies tot werkelijkheid” (T22.II.4:3,4).